Autorul în spațiul digital

Elena TÎRZIMAN

Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Litere
University of Bucharest, Faculty of Letters
e-mail: elena.tirziman@litere.unibuc.ro

The author in digital environment

Besides the internal, personal intelectual activity, the electronic environment with its new writing, reading and information communication technologies reshape the literary and scientific production process. The authors, in order to maintain full control over the achievement of their own works, have to acquire theoretical knowledge and practical skills on infomation, documentation and communication in the Internet network, on databases, on the publishing and presentation rules and norms specific to the digital context.

Keywords: author, editing activity, information and communication technologies, digital skills

A fi scriitor sau în sens mult mai larg, autor al unui text fie literar, profesional sau ştiinţific în timpul actual, marcat de influenţa fără precedent a tehnologiilor digitale, reprezintă o adevărată provocare. Scriitorul sau autorul secolelor şi deceniilor trecute, considerat acum tradiţional, se baza pe talentul său nativ, pe abilităţile sale de informare şi documentare, pe relaţia profesională pe care o cultiva cu editorul său. Mediul digital buversează cea mai mare parte a muncii specifice a unui autor. Tehnologiile Informaţiei şi Comunicării (TIC) prin dinamica şi diversitatea lor modifică procesele de creaţie şi difuzare a produselor de informare. Autorul, dincolo de procesele de gandire, analiză, sinteză, reflecţie, redactare care sunt apanajul activităţilor pur intelectuale, trebuie să facă faţă şi unor noi provocări determinate de obligativitatea utilizării unor noi instrumente de scriere, multiplicare, publicare a informaţiei caracteristice spaţiului electronic. Autorul contemporan este tot mai dependent de contextul electronic în activităţile sale cu tot ce presupune acesta.

Canalul informaţional tradiţional reprezentat de autor – editor – difuzor, librar – cititor suportă modificări esenţiale iar actorii implicaţi îşi pot prelua o serie de atribuţii care nu le sunt specifice în mediul tradiţional. Se observă deja că a fi autor în mediul digial este mult mai simplu şi mai uşor decât a fi autor în contextul editorial tradiţional al publicaţiilor tipărite. Platformele online şi aplicaţiile informatice diverse permit oricui să fie creator şi difuzor de mesaje şi informaţii. De asemenea, oricine doreşte poate să realizeze un produs intelectual sub forma unei lucrări literare sau ştiinţifice şi să o publice, în regim propriu pe internet. Facilităţile de creare, editare, difuzare sunt o explicaţie a ”exploziei informaţionale” dar trebuie să precizăm că este vorba mai curând de o creştere cantitativă a resurselor informaţionale şi documentare în spaţiul digital fără a fi urmată obligatoriu de o creştere calitativă la fel de spectaculoasă.

Construcţia informaţiei este un proces creativ; reprezintă rezultatul al unui proces intern de lucru, un proces intelectual şi tehnologic în urma căruia rezultă un produs de informare şi documentare adecvat unei nevoi precise de informare. La nivelul societăţii în general dar şi la nivelul unei ţări sau a unei regiuni sau comunităţi se pot observa o serie de factori care influenţează nivelul creaţiei ştiinţifice, literare sau artistice. Astfel, remarcăm: nivelul general de dezvoltare ştiinţifică, economică, socială, culturală etc. al societăţii care poate defini modele de existenţă şi de dezvoltare pe care o societate le-a construit şi susţinut de-a lungul timpului; politicile instituţionale şi sectoriale care exprimă susţinerea din partea autorităţilor a activităţilor ştiinţifice, educaţionale şi culturale; resursele informaţionale, materiale, financiare şi tehnologice care exprimă susţinerea tangibilă a activităţilor intelectuale; resursele umane şi factorul intelectual care au şi o componentă subiectivă sau psihocognitivă şi care pot exprimă originalitatea şi creativitatea proceselor intelectuale; factori locali şi conjuncturali. Coroboraţi toţi acesti factori pot determina nivelul de dezvoltare al unei societăţi, capacitatea acesteia de a se adapta şi de a progresa.

Actorii construcţiei informaţiei sunt: comunităţile ştiinţifice şi profesionale; instituţii ştiinţifice şi de învăţământ; instituţii administrative şi alte tipuri de organizatii; indivizi independenţi de orice tip de structură organizaţională.

Autorii aparţin de regulă acestor structuri organizaţionale sau instituţionale care au un rol important în determinarea cadrului necesar realizării activităţilor ştiinţifice, tehnice sau profesionale care fac posibilă activitatea intelectuală de creare, redactare a unei lucrări sau produs informaţional. Autorii din domeniul artistic, literar, muzical sau altă formă de exprimare artistică sunt în general mai puţin dependenţi de o structură instituţională în etapa de creaţie (dar nu şi în etapele de difuzare şi comunicare).

Pentru a realiza o lucrare literară, profesională sau ştiinţifică sau ceea ce se consideră generic "produs al unei activităţi intelectuale" un autor trebuie să aibă o anumită cultură a informaţiei adică să posede cunoştinţele teoretice şi competenţele practice care să îi permită să identifice un subiect sau o nevoie de informare, să realizeze un plan de lucru, să realizeze documentarea aspecifică, să elaboreze şi să redacteze lucrarea în forma finală şi să o comunice prin mijlocele specifice alese. Astfel, în realizarea unei lucrări, autorul trebuie să facă faţă „exploziei informaţionale" atât în faza de documentare când îşi caută sursele de informare sau de inspiraţie, cât şi în faza de difuzare când încearcă să facă cât mai vizibilă opera sa în imensa cantitate de resurse documentare existente deja. De asemenea, manuscrisul lucrării trebuie realizat în format electronic (chiar daca exista variante scrise de mână). De asemenea, multiplicare, difuzarea produsului intelectual final îl poate implica pe autor într-o măsură mai mare decât în modelul tradiţional (poate exista şi varianta ca autorul să îşi multiplice şi să îşi difuzeze singur lucrările prin site sau blog propriu).

Preocupările autorului legate de realizarea şi publicarea lucrărilor sale ar presupune:

- cum se scrie în context digital? (utilizarea instrumentelor electronice, a dispozitivelor specifice, a programelor informative adecvate, acumularea şi dezvoltarea cunoştintelor teoretice şi a competenţelor necesare în documentare, regăsirea informaţiei, redactare, corectare, utilizarea referinţelor, etc). Asemenea competenţe pot determina succesul sau insuccesul unui autor, integrarea acestuia într-o cumunitate profesională sau ştiinţifică şi pot face de multe ori diferenţa între autori în spaţiul digital mai ales în situaţia în care interacţionează cu publicul.

- care sunt tehnicile şi metodele de muncă intelectuală în acest nou context? (cum se organizează informaţia, care sunt normele acceptate de redactare, etc). Evident, tehnicile şi metodele de muncă intelectuală se modifică considerabil sub influenţa TIC. *Cultura informaţiei* este considerată a fi disciplina care integrează aspectele teoretice şi practice privind tehnicile şi metodele de muncă intelectuală specifice mediului digital.

- cum se realizează interacţiunea autorului cu editorul, difuzorul, cititorii, internauţii prin intermediul TIC? Comunicarea tradiţională aproape a dispărut şi chiar şi faxul este considerat demodat locul lor fiind luat comunicarea electronică prin intermediul poştei electronice a platformelor de comunicare şi chiar a conferinţelor virtuale. Autorul are astfel posibilitatea de a fi în contact direct, în timp real cu cititorii săi şi de a-şi crea grupuri, de a muta comunicarea din mediul privat şi semiprivat în mediul public.

- care sunt modelele de difuzare a informaţiei?; în ce măsură autorul se implică în difuzarea informaţiei şi dacă poate controla sau nu acest proces? În funcţie de interesul său personal dar şi de competenţele dobândite, un autor poate opta pentru difuzarea propriei sale creaţii în regim propriu sau poate opta pentru un intermediar de tip editor sau difuzor. Pentru o arie de răspîndire mai mare, pentru optimizarea costurilor şi veniturilor, autorii (în special cei din domeniile ştiinţific şi profesional) preferă canalele consacrate de publicare şi difuzare.

- cum se reconfigurează rolul intermediarilor (editor, difuzor, librar) în canalul informaţional? Intermediarii preiau şi realizează atribuţii care, în mod tradiţional nu le aparţin. Nu de puţine ori, editorii îşi asumă şi distribuirea şi vânzarea lucrărilor editate şi astfel se pot întâlni cu difuzorii şi librarii pe platformele digitale specifice.

- care este statutul autorului în era digitală? Mediul digital poate ajuta autorul să dobândească o notorietate mai rapidă şi mai mare decât prin mijloace tradiţionale şi de asemenea, marketingul digital poate ajuta sau dezavantaja un autor în raport cu ceilalţi din breasla sa.

Toate aceste întrebări care definesc o problematică specifică a autorului în context digital, definesc în mare măsură aspectele legate de creaţia propriu-zisă a unei lucrări, de publicarea şi duifuzarea sa, de relaţia cu cititorii fără a afecta sau influenţa decisiv aspectul calitativ, cultural sau ştiinţific al operei realizate acesta din urmă fiind rezultatul talentului şi valorii autentice a creatorului şi/sau a valorii cercetării ştiinţifice sintetizate în lucrare. Prin urmare, toate avantajele oferite de TIC unui autor trebuie privite ca facilităţi de care trebuie să beneficieze în îmbunătăţirea muncii sale şi nu ca obstacole sau bariere.

Autorul este creatorul unui produs intelectual care poate fi ficţiune, literatură stiinţifică, tehnică, profesională. A scrie în context digital exprimă în esenţă acelaşi proces intelectual de construcţie de sens ca urmare a unor activităţi de gândire şi refecţie, diferenţa fiind dată de instrumentele şi programele informatice utilizate. Instrumentele informatice utilizate de comunităţile ştiinţifice (instrumente individuale şi instrumente colective) pot fi prezentate sintetic astfel: instrumente individuale de scriere şi lectură (prelucrare de text, structurare generică, gestionarea resurselor informaţionale proprii şi documentare, scriere hypertextuală); instrumente de adnotare personale şi colective (partajarea resurselor); instrumente de editare web personale şi colective (crearea de site-uri web, scriere colectivă, editarea de site-uri web, jurnal rapid sau blog).

Forme de exprimare electronică sunt considerate a fi în literatura de specialitate: literatura digitală sau cyberliteratu-

ra; site-uri literare, blog-ul, comunitățile virtuale. Creația digitală a unui autor sau opera sa digitală poate avea caracteristici diferite în funcție de modalitatea tehnică de realizare precum și de modalitatea de difuzare. Poate fi o prezentare identică cu forma tipărită; poate fi prezentare hypertextuală; integrare de resurse heterogene (text, imagini, video, multimedia) într-o interfață unitară. Se poate vorbi de roman multimedia, hyperroman, nuvelă hypertext, folieton hypermedia, mail-roman. Autorul unui produs intelectual poate să-și difuzeze rezultatul parțial sau final pe un site propriu – site de autor; poate participa la realizarea de site-uri colective sau comunitatea științifică alege să publice rezultatele cu ajutorul unui editor.

Mediul digital oferă o serie de avantaje pentru autori. În primul rând, le pune la dispoziție o serie de facilități care să le permită documentarea pe subiectele de interes, instrumente și aplicații informatice necesare în activitățile de redactare și de comunicare. Autorii își pot crea și administra un spațiu personal în mediul virtual, sub forma site-ului personal sau al blogului prin intermediul căruia pot menține contactul cu cititorii, pot publica în regim autonom diversificându-și astfel modalitățile de manifestare literară sau artistică. Utilizarea blogurilor pentru publicare poate fi un avantaj mai ales pentru autorii neconsacrați care sunt acceptați destul de greu de către edituri. În al doilea rând, digitizarea fluidizează comunicarea între autor și editor. Autorul se poate implica mai ușor în realizarea lucrărilor sale în forma finală. În cazul cărților electronice (ebook), editarea se poate realiza pe parcursul redactării sau autorul poate interveni pe parcursul editării luând în considerare opiniile cititorilor și făcând modificările și ajustările solicitate sau semnalate.

Nivelul de competență în utilizarea internetului și a programele și tehnologiilor digitale aferente precum și modalitățile și măsura în care se interacționează cu cititorii, diferențiează autorii în mediul internet. Regăsim autori mai puțin experimentați în utilizarea spațiului digital care utilizează avantajele oferite de acesta în mod limitat, în principal pentru publicarea lucrărilor dar fără a relaționa cu cititorii și fără a se implica prea mult în promovarea și difuzarea lor. De asemenea regăsim autori pentru care internetul este un sprijin important în realizarea și promovarea lucrărilor lor dar întreaga activitate creativă se bazează pe modelele consacrate de editare și publicare. Un asemenea autor, utilizează spațiul digital pentru a explora posibilitățile oferite de acesta în dezvoltarea de noi metode de documentare, scriere și redactare, publicare și promovare sau pentru a realiza proiecte colective cu alți autori. Formatul digital al lucrărilor sale susține și promovează formatul tipărit. Se întâlnesc și autori care posedă în mare măsură cunoștințele teoretice și competențele practice pentru a scrie în format electronic și pentru așa publica și difuza lucrările în rețea. Asemenea autori scriu cu ușurință indiferent de particularitățile mediului digital, stabilesc și mențin legătura cu cititorii lor prin intermediul rețelelor, sunt vizibili și prin opinii, comentarii, intervenții referitoare la anumite fapte, evenimente sau alte lucrări (ar putea fi cazul autorilor din presă). Pentru un asemenea autor, publicarea și prezența în spațiul digital sunt mai importante decât metodele tradiționale de editare, publicare și difuzare.

Autorul contemporan are la îndemână spațiul digital care îi poate fi prieten și ajutor sau pe care îl poate considera ostil în funcție de măsura în care ajunge să îl înțeleagă, să îl cunoască și să îl utilizeze în vederea implinirii scopului său.

Bibliography:

L'auteur au temps du numerique. Paris: Hadapi, Edition des Archives Contemporaines, 2010, ISBN 978.281.3000.880. pp. 3- 7. Disponibil la: *http://labs.hadopi.fr/sites/default/files/ressource/4967/files/auteurtempsnumeriqueld.pdf*. Disponibil pe Google books [accesat 24.09.2016]

Bolle, Aurélia; ROUX, Marie-Christine; Rouxel, Virginie. *Pratique d'editeurs: 50 nuances de numerique*. Etude réalisée par le MOTif et le Labo de l'édition. Paris : 2014. Disponibil la: *http://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/64792-pratiques-d-editeurs-50-nuances-de-numerique.pdf* [accesat la 24.09.2016].

Broudoux, Evelyne. *Outils informatiques d'ecriture et de lecture : nouvelles conditions au «devenir auteur»*. Colloque « ecritures en ligne : pratiques et communautes « -, Nov 2003, Rennes II, le 26 septembre 2002. Archive ouverte pluridisciplinaire HAL. Id: sic00000796 *http://archivesic.ccsd.cnrs.fr/sic00000796* [accesat 24.09.2016]

Creation et Internet. Raport au Ministre de la Culture et de la Communication, Paris, 2010, pp. 3-12. Didponibil la : *http://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/notices/48088-creation-et-internet* [accesat la 24.09.2016].

Le Coadic, Yves- François *La Science de l'Information* . Paris: Presses Universitaires de France, 2004.

Livre numérique et terminaux de lecture, quels usages ? – note d'analyse/ Hadopi Département Recherche, Etudes et Veille (DREV), 2015. p.1. Disponibil la: *http://www.hadopi.fr/sites/default/files/Note%20d%27analyse%20%C3%A9tude%20livre%20Hadopi.pdf* [accesat la 24.09.2016]

Jahjah, Marc. Autopublication: vers une mise à l'écart progressive des éditeurs? In : *La chaîne du livre à l'ère du numérique*. DOSSIER par *La Rédaction INAGLOBAL, 2011. Disponibil la : http://www.inaglobal.fr/edition/article/autopublication-vers-une-mise-l-ecart-progressive-des-editeurs?tq=5* [accesat la 24.09.2016]

Tîrziman, Elena. *Organizarea și regăsirea informației / Organization and Retrieval of Information,* Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2016, (Colectia Universitaria – Informare si Comunicare), ISBN:978-606-772-085-3.